

CONVOQUEN

Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (RAMC)

Societat Catalana d'Història de la Medicina (SCHM)

SEU DEL CONGRÉS

Facultat de Medicina. Universitat de Vic -
Universitat Central de Catalunya

PRESENTACIÓ

La ciutat de Vic, capital de la cultura catalana 2016, fogar d'història, estudi, art i paradigma d'hospitalitat, acull entre els dies 8 i 10 de juny de l'any 2018 el XX Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. S'espera que aquest esdeveniment sigui una molt bona aportació a la Història de les Ciències de la Salut a les nostres terres i ajudi a estimar els esforços de moltes generacions per millorar la salut i les condicions de vida de la població.

Aquests congressos es venen celebrant pacíficament sense interrupcions cada dos anys des de l'any 1970 en llocs destacats de Catalunya i de la seva influència lingüística. Escollir la ciutat de Vic per a aquest XX Congrés ha estat una deferència de les Societats convocants i s'espera que serà un punt de trobada per als estudiosos de totes les àrees de Ciències de la Salut: historiadors, metges, farmacèutics, veterinaris, odontòlegs, psicòlegs, fisioterapeutes, responsables d'infermeria i d'altres.

La participació al Congrés podrà ésser amb comunicacions orals o amb pòsters. L'idioma oficial serà el català. Tanmateix, també s'acceptaran aportacions en altres idiomes.

Els temes proposats pel Congrés són: La Medicina a Catalunya. Els hospitals comarcals, docència. Salut pública. Biografies. Nissagues mèdiques. Institucions al servei del pobre i del desvalgut: hospitals i hostatgeries. La Medicina a la Catalunya central. Es dedicarà un espai especial a la Història de la infermeria. Temes lliures.

Els estudis presentats es publicaran a la revista 'Gimbernat' (www.raco.cat) i en monografies del seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona. Per tal d'atendre a les seves normes de publicació.

Desitgem que tots els congressistes i acompanyants puguin participar amb llibertat en tots els actes programats que inclouen més de les sessions, la possibilitat de conèixer la riquesa monumental i artística de la ciutat i la vivor comercial i humana del mercat.

Us desitja un bon Congrés i una bona estada a la ciutat.

Dr. Miquel Ylla -Català i Genís

President XX Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana
Barcelona, 8 de juny de 2018

LLOC DE REALITZACIÓ

El Congrés es realitzarà a les instal·lacions de la Facultat de Medicina de la Universitat de Vic, Universitat Central de Catalunya (Carretera de Roda, núm. 70).

Els actes solemnes d'inauguració i de cloenda es faran a la mateixa Facultat i a la Sala de la Columna de l'Ajuntament (Carrer de la Ciutat, núm. 1) de la ciutat de Vic i de forma esporàdica s'han programat també actes en diferents indrets en un esforç de facilitar als assistents un millor coneixement de la ciutat i dels seus llocs d'interès.

Al mateix temps s'ha instal·lat al Casino de Vic (C. de Jacint Verdaguer, núm. 5), lloc de residència de l'Ateneu de Vic, fogar d'investigadors, una exposició de materials mèdics que s'inaugurarà solemnement durant els actes del Congrés.

També estan previstes visites a l'Ajuntament de la ciutat, al Museu Episcopal (Plaça del Bisbe Oliba, núm. 3), a la Biblioteca i Arxius episcopals (C. de Santa Maria, núm. 1), Consultori Bayési a les instal·lacions de l'antiga Casa de Convalescència del doctor Junyent, núm. 1) de l'Hospital de la Santa Creu de Vic (1345), lloc on avui es troben les instal·lacions del rectorat de la Universitat de Vic, i l'església d'aquest hospital, futur paranímf universitari.

LOCALITZACIONS

1. Seminari: Ronda de Francesc Camprodon, 2 (PÀRQUING GRATUÏT)
2. Facultat de Medicina (SEU DEL CONGRÉS): Carretera de Roda, 70
3. Temple Romà: Carrer del Pare Xifré, 2
4. Museu Episcopal/Dispensari Bayés: Plaça del Bisbe Oliba, 3
Plaça de la Catedral, 9
5. Casino: Carrer de Jacint Verdaguer, 5
6. Restaurant Ca l'U: Carrer de la Riera, 25
7. Ajuntament de Vic: Carrer de la Ciutat, 1

ANTICS PRESIDENTS

Primer Congrés: BarcelonaMontpeller. 1970
President Dr. Ramón Sarró i Burbano

Segon Congrés: BarcelonaMontserrat. 1975
President: Dr. Manuel Carreras i Roca

Tercer Congrés: LleidaCervera. 1981
President: Dr. JacintCorbella i Corbella

Quart Congrés: Poblet Tarragona. 1985
President: Dr. Josep M. Calbet i Camarasa

Cinquè Congrés: Barcelona. 1988
President: Dr. Dídac Parellada i Feliu

Sisè Congrés: Manresa Santpedor. 1990
President Dr. Manuel Camps i Surroca

Setè Congrés: Tarragona. 1992
President: Dr. Josep M. Adserà i Martorell

Vuitè Congrés: Barcelona. 1994
President: Dr. Josep M. Massons i Esplugas

Novè Congrés: Blanes. 1996
President: Dr. Pere Vallribera i Puig

Desè Congrés: LleidaAlcarràs. 1998
President: Dr. Manuel Camps i Clemente

Onzè Congrès: Barcelona. 2000

Presidents: Drs. Moisès Broggi Vallès i Edelmira Domènech i Llaberia

Dotzè Congrès: Pollença. 2002

President: Dr. Francesc Bujosa i Homar

Tretzè Congrès: La Canonja. 2004

President: Dr. Josep M. Sánchez i Ripollès

Catorzè Congrès: Barcelona. 2006

President: Dr. Manuel Escudé i Aixelà

Quinzè Congrès: Berga. 2008

President: Dr. Lluís Guerrero i Sala

Setzè Congrès: Sant Feliu de Guíxols. 2010

President: Dr. Carles Hervàs i Puyal

Dissetè Congrès: Barcelona. 2012

President: Dr. Ramon Trias i Rubiès

Divuitè Congrès: Igualada-Montserrat. 2014

President: Dr. Josep M. Ustrelli Torrent

Dinovè Congrès: Puigcerdà (Cerdanya) 2016

President: Dr. Ferran Sabaté i Casellas

COMITÈ D'HONOR

Alcaldeessa de Vic
Anna Erra i Solà

President de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya
Josep Antoni Bombí Latorre

President de la Societat Catalana d'Història de la Medicina
Ferran Sabaté i Casellas

Rector de la UVic -UCC
Jordi Montaña i Matosas

Presidenta de la Diputació de Barcelona
Mercè Conesa i Pagès

President de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya
Josep M. Ventura i Ferrero

President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut
de Catalunya i Balears
Àlvar Net i Castel

President de l'Acadèmia Ciències Veterinàries de Catalunya
Josep Lluprà i Mas

Presidenta de l'Institut Medico-Farmacèutic de Catalunya
Anna M. Carmona i Cornet

President del Consell General de Col·legis de Metges
de Catalunya
Josep Vilaplana i Birba

President del Consell General de Col·legis de Farmacèutics
de Catalunya
Jordi de Dalmases i Balaña

President del Consell General de Col·legis de Veterinaris
de Catalunya
Josep A. Gómez i Muro

President del Consell Comarcàl d'Osona
Joan Roca i Tió

President del Patronat d'Estudis Osonencs
Francesc Codina i Valls

President del Casino de Vic
Enric Comas i Mora

Director del Museu Episcopal
Josep M. Riba i Farsé

Director de la Biblioteca i Arxius Episcopals
Miquel Gros i Rujol

COMITÈ ORGANITZADOR

President

Miquel Ylla-Català i Genís

Vicepresident

Josep Arimany i Manso

Vocals

Pere Berga i Martí

M. Àngels Calvo i Torras

Núria Casamitjana i Cucurella

Ferran Sabaté i Casellas

Lluís Vila i Quera

Secretaria

M. Àngels Gallego i Paniello

COMITÈ CIENTÍFIC

Antoni Bayés de Luna

Antoni Bayés i Gersí

Miquel Bruguera i Cortada

Josep M. Calbet i Camarasa

Anna M. Carmona i Cornet

Lluís Guerrero i Sala

Martí Pumarola i Batlle

Miquel Vilardell i Tarrés

Jordi Villà i Freixa

Secretaria

Marc Xifró i Collsamata

COMITÈ DE SUPORT A VIC

Miquel Ylla-Català, Josep Arimany i Manso, Claudia Bayés, Clos Busquets, Rafel Ginebra, Paola Galbany, Anton Granero, Joan Guanyabens, Eudald Maideu, Daniel Montaña, Santi Ponce, Ramon Pujol, Núria Roger, Iñaki Roiviró, Cinta Sadurní, Salvador Simó, Joan Turró, Jordi Villà i Antoni Ylla-Català.

Secretaria

Ester Camaño (Fores) i Cristina Obon (FESS).

PROGRAMA CIENTÍFIC

DIVENDRES, 8 DE JUNY DEL 2018

9:00 h. - 9:20 h.

Recepció acreditacions i lliurament documentació.

9:20 h. -9:30 h.

Benvinguda i presentació del Congrés: Miquel Ylla -Català i Genís, president.

9:30 h. -11:00 h. Sala 1

Tema 1: "MISCEL·LÀNIA"

Coordina: Núria Roger i Casals.

Miquel Ylla -Català i Genís: "Els símbols de la Medicina i la Farmàcia".

Joel Piqué i Buisan: "La utilitat de l'inútil": La Història com a nova metodologia docent en Medicina".

Josep M. Ustrell i Torrent: "Topografia mèdica de Calaf, del Dr. Ignacio de Lloréns y Gallard (1904)".

José M. López i Gómez: "La memoria sobre las aguas minerales de San Pedro de Torelló del Dr. Clemente Campá (1858)".

Manel Camps i Surroca: "El doctor Mario Huguet Jové".

Lluís Guerrero i Sala: "Sanitat i Dictadura a Manresa (1939-1959)".

Jacint Corbella i Corbella: "Subdelegats mèdics de Partit. Valoració de la seva importància a Catalunya en el segon terç del segle XIX. Signatures. Funcions de l'Acadèmia de Medicina".

11:00 h. -11:30 h.

Pausa-cafè.

11:30 h. -12:00 h.

Inauguració Oficial per les autoritats.

Intervencions President de la RAMC, President del Congrés, Rector de la Universitat de Vic, Degà de la Facultat de Medicina, Alcaldessa de Vic.

12:00 h. -12:45 h.

Conferència inaugural: "Evolució de la Medicina Interna" Miquel Vilardell i Tarrés, Acadèmic Numerari i Vicepresident de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

12:45 h.- 14:00 h.

Visita a la seu de la Facultat de Medicina.

14:00 h.- 16:00 h.

Dinar de treball al Seminari.

16:00 h. -17:30 h. Sala 1

Tema 2: "TAULA RODONA DE MEDICINA"

"ASPECTES HISTÒRICS D'UNA SELECCIÓ DE MALALTIES INFECCIOSES A CATALUNYA".

Moderador: Ramon Pujol i Farriols.

Francesc Gudiol i Munté: "Brot de Triquinosi al Baix Llobregat: una crònica sentimental"

Ferran Segura i Porta: "Alguns aspectes de les zoonosis transmeses per vectors".

Roger Paredes i Derios: "Crònica de la infecció per VIH a Catalunya".

Jesús Sauret i Valet: "El paper de la dona en la història de la tuberculosi".

16:00 h. -17:30 h. Sala 2

Tema 3: "HOSPITALS"

Coordinador: Josep M. Vilaseca i Llobet.

Antoni Castells i Rodellas: "Història del Servei de Dermatologia de l'Hospital Vall d'Hebron. 1972-2005".

Maties Ramisa i Verdaguer: "Els hospitals militars de Catalunya durant la guerra napoleònica".

Joan Carles Riera i Socasa: "L'Hospital de Vielha de Sant Nicolau dels Pontells. Els seus contractes d'arrendament en la primera meitat del s. XIX".

Santi Ponce i Vivet: "L'administració de l'Hospital de la Santa Creu de Vic durant la Guerra Civil a través de les memòries de Ramon Fàbregas Llanas, el seu director".

Carme Torres i Panella: "Atenció psiquiàtrica en la Guerra Civil a Lleida. Memòria del Sanatori Mental d'Os de Balaguer".

Joan Carles Rovira i Pascual: "Antecedents hospitalaris a Manlleu: cinc segles d'història".

Eva Casassas i Romero: "Torre Sant Genís. L'hospital de refugiats de la guerra civil a Taradell".

17:30 h. -18:00 h. Sala

Tema 4: "SESSIÓ DE PÒSTERS"

Coordinadora: Núria Casamitjana i Cucurella.

Laura Arenas Bagaria: "L'ofici de cuidar. 30 anys de l'equip d'infermeria de l'Hospital Universitari de Vic".

Edelmira Domènech i Llaberia: "Aportació al coneixement dels metges i cirurgians del partit de la Bisbal d'Empordà l'any 1831. Dades isignatures".

Aida Ferré i Expósito: "La Memòria històrica del tenir cura a la comarca d'Osona. La veu de Perafita".

M. Àngels Gallegos i Paniello: "Cirurgians del partit mèdic de Tortosa. 1831. Dades i signatures".

Miquel Genís i Masoliver: "Nissagues Bayés, Salarich, Serra, Rierola i Terricabres".

Eudald Maideu i Puig: "Canivell. Genealogia focalitzada en la cirurgia i medicina".

Laura Martos i Garrido: "Història de la Infermeria. Entrevista a una infermera".

Joan Pujol i Ros: "L'endogàmia professional entre famílies de sanitaris a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)".

Ikram Talhaoui: "Enfermeria en el islam".

Josep M. Vilaseca i Llobet: "Malalties infreqüents i inversemblants en els malalts ingressats a l'Hospital de la Santa Creu de Mian la guerra civil (1936-1939)".

Marc Xifró i Collsamata: "Aportacions al coneixement dels metges i cirurgians del Partit Mèdic de Mataró. 1831. Valoració de les signatures com a font de material gràfic".

18:00 h.

Visita a la Biblioteca i Arxiu Episcopal.

Visita opcional al Dispensari Bayés.

21:00 h.

Concert al Temple Romà i sopar lliure.

DISSABTE, 9 DE JUNY DEL 2018

9:00 h. -10:30 h. Sala 1

Tema 5: "NISSAGUES I BIOGRAFIES"

Coordinador: Carles Blay i Pueyo.

Maria Antonia Bassols i Farrés: "Nissaga Aguilar-Bassols (1814-2017). Tres generacions, trèpoques de la Medicina"

Eudald Maideu i Puig: "Nissaga Canivell, de l'Armeria a la Medicina i la Urologia (s. XVII a s. XX)".

Ferran Mascaró i Ballester: "Deu generacions mèdiques d'una família catalana".

Joan Carles Riera i Socasa: "Nissagues de metges i cirurgians a la Vall d'Aran. Contribució al diccionari de metges i cirurgians".

Paloma Ruiz i Vega: "Documents de Manuel Gil y Alvénez, acadèmic corresponsal de l'Acadèmia Mèdica de Barcelona, segons documentació de la Reial Acadèmia de Medicina de Lleida el 1820".

Francesc X. Bonada i Tarrés: "Nissaga mèdica familiar. En total nou metges Bonada, potser una nissaga de les més nombroses de Catalunya".

9:00 h. -10:30 h. Sala 2

Tema 6: "TAULA RODONA D' INFERMERIA"

"RECERCA I DOCÈNCIA SOBRE HISTÒRIA DE A L INFERMERIA: CONEIXER EL PASSAT PER CONSTRUIR EL FUTUR"

Moderadora Paola Galbany i Estragués.

Josep Barceló i Prats: "Evolució dels cures a l'Hospital de Santa Cleta".

Lorena Tejero i Vidal: "Evolució de les cures a l'Hospital de Lleida".

Amelia Guilera i Roche: “Recerca i projectes en Història de la Infermeria, Grup FEBE”.

Cinta Sadurní i Bassols: “Memòria Històrica com a projecte d’innovació docent al grau d’infermeria de la Universitat de Vic”

10:30 h. -11:00 h.

Pausa i discussió de Pòsters

11:00 h. -12:30 h. Sala 1

Tema 7: “BIOGRAFIES”

Coordinador: Pere Berga i Martí.

Rafael Battestini i Pons: “David Cardús i Pascual. Aportacions personals” i “Josep Bonifaci Mora. Aportació personal”.

Miquel Bruguera i Cortada: “Ramon Sant Ricart (1882-1955), un metge injustament oblidat”.

Carles Hervàs i Puyal: “El Dr. Manuel Cusí i Ramón (1917-1998) pioner de l’analgèsia epidural contínua en Obstetrícia”.

José Manuel López i Gómez: “El Dr. Sandalio Palomiro Esteban, un burgalés correspondiente de la Real Academia de Medicina de Barcelona (1805-1872)”.

Jesús Sabaté i Fort: “Josep Maria Sánchez Ripollés (Ejea de los Caballeros 1945-Tarragona 2007), metge internista i historiador de la medicina de les comarques tarragonines.

Josè M. Simon i Tor: “El cardiòleg Josep Fabré i Tersol (1904-1981)”.

Miquel Ylla -Català i Genís: “Miquel Salarich i Torrents. Metge, poeta i amant dels valors perdurables”.

11:00 h. -12:30 h. Sala 2

Tema 8: "INFERMERIA, FARMÀCIA I ALTRES"

Coordinadora: M. Àngels Calvo i Torras.

M. Àngels Bonet i Galobart: "Medicina tradicional al Lluçanès. Apunts etnobotànics d'una comarca de la Catalunya central".

Elena Guardiola i Pereira: "Epònims mèdics osonencs: a propòsit d'un bàlsam, una síndrome y algunes plantes".

Jaume Mercant i Ramírez: "Diccionari dels vegetals de Mallorca. Un manuscrit inèdit de botànica del cartoixà farmacèutic Fra M. Cortès".

M. Carmen Olivé i Ferrer: "La solidaritat percebuda pels professionals infermers en l'atemptat del 17A".

Mireia Tarruella i Farré: "Cent anys formant professionals d'infermeria".

12:30 h.

Visita al mercat setmanal a la plaça Major.

13:30 h. -14:00 h.

Benvinguda i Inauguració d'exposició al Casino de Vic.
Intervencions: Antoni Pladevall i David Serret.

14:00 h. -16:00 h.

Dinar al Casino de Vic.

17:00 h. -18:30 h Sala 1

Tema 9: "INFERMERIA, FARMÀCIA I ALTRES"

Coordinadora: Mireia Subirana i Casacuberta.

Joel Piqué i Buisan: "L'específic homeopàtic": legitimació comercial de la homeopatia a Barcelona (1900-1920)".

Joan Carles Riera i Socasau: “Nissagues d'apotecaris a la l'Val d'Aran”.

Paloma Ruiz i Vega: “Epidèmia de verola a Menorca el 1824, per Rafael Hernández, acadèmic corresponsal de l'Acadèmia Mèdica de Barcelona, segons documentació de la Reial Acadèmia de Cirurgia de Cadis”.

Josep M. Calbet i Camarasa: “Josep Subirana i Vila (1808-1870): farmacèutic defensor de la llengua catalana”.

Lorena Tejero i Vidal: “La enfermería leridana preprofesional entre finales del siglo XV y XIV”.

Paloma Ruíz i Vega: “La vacuna i les malalties exantemàtiques en la infància, per Manuel Gil i Alvénez, acadèmic corresponsal de l'Acadèmia Mèdica de Barcelona, al Diari de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Cadis, el 1822”.

17:00 h. -18:30 h Sala 2

Tema 10: “TAULA RODONA DE VETERINÀRIA”

Moderador: Jordi Villà i Freixa.

Josep Llupià i Mas: “La Medicina i la Veterinària. Història paral·lela”.

M. Àngels Calvo i Torras: “Una zoonosi històrica. La ràbia”.

Lluís Vila i Quera: “Evolució de la inspecció triquinoscòpica a Osona”.

19:00 h. -20:00 h.

Assemblea Ordinària de la Societat Catalana d'Història de la Medicina.

21:00 h.

Sopar de cloenda al restaurant Cal U.

DIUMENGE , 10 DE JUNY DEL 2018

9:00 h. -10:30 h. Sala 1

Tema 11: "EPIDÈMI ES"

Coordinador: Santi Ponce i Vivet.

Francesc Cremades i Rodríguez: "Dues mans al manuscrit de Jacme d'Agramunt".

Joan Carles Riera i Socasau: "Epidèmia de grip de 1918 a la Val d'Aran. Epidemiologia i aspectes socials".

Ferran Sabaté i Casellas: "El còlera de 1854 a Vic, segons el doctor Salarich i Verdaguer".

Carme Vila i Jimeno: "Dels llatzerets a l'hospital dels infecciosos".

Marc Xifró i Collsamata: "El còlera a Vic l'any 1854. Memòria del Dr. Climent Campà i Cardona a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona".

9:00 h. -10:30h.Sala 2

Tema 12: "MISCEL·LÀNIA"

Coordinador: Antoni Ylla Català i Genís.

Pasqual Bernat i López: "Els inicis de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. L'aportació dels metges osonencs".

Ida Carrau i Bueno: "Els procediments judicials (sumaríssims) a l'arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer de Barcelona: la depuració dels metges catalans".

Jordi Peña Lueza: "40 anys després. El retorn dels estudis de medicina a Lleida (1977)".

Eudald Maideu Puig: “Estudi i edició d'una llibreta de receptes de Nicolau Peix al segle XIX”.

Begonya Torres i Gallardo: “La imatge anatòmica projectada i el Tractat d'Anatomia Humana de Leo Testut”.

10:30 h. -11:00 h.

Pausa i discussió de Pòsters.

11:00 h. -12:00 h. Sala 1

Tema 13: “MI SCEL·LÀ NIA”

Coordinador: Ignasi Roviró i Alemany.

Elena Guardiola i Pereira: “Metges catalans que han donat nom a plantes: una aproximació al seu estudi”.

Paloma Ruiz i Vega: “Documents de Manuel Gil y Alvénez, acadèmic corresponsal de l'Acadèmia Mèdica de Barcelona, segons documentació de la Reial Acadèmia de Medicina de Cadis el 1820”.

Eudald Maideu i Puig: “Estudi i edició dels remeis medicinals i veterinaris del manuscrit de Nicolau Peix”.

Francesc X. Bonada i Tarrés: “Assassinat del meu pare, Pere Bonada i Sala, metge traumatòleg. Promoció Mèdica ~~1922~~, ocorregut el 20 d'octubre de 1936 a l'edat de 30 anys”.

Begonya Torres i Gallardo: “La Topografía médica de Mataró y su zona” d'Antoni Franquesa i Sivilla (186~~2~~906).

12:00 h. -12:15h.

Trasllat a l'Ajuntament de la ciutat.

12:30 h. -13:30 h.

Conferència de cloenda: “La Universitat i la Recerca biomèdica a Catalunya. Evolució històrica” Antoni Bayés de Luna Acadèmic Numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

13:30 h. -14:00 h.

Cloenda del XXè Congrés Internacional d’Història de la Medicina Catalana.

14:00 h.

Aperitiu de comiat, ofert per l’Excel·lentíssim Ajuntament de Vic.

ACTIVITATS SOCIALS (per als acompanyants)

DIVENDRES, 8 DE JUNY DEL 2018

- 9:00 h. -10:00 h Recollida de les acreditacions a la recepció del Congrés.
- 11:30 h. -12:00 h Acte Inaugural del Congrés.
- 12:00 h. -12:45 h Conferència Inaugural: "Evolució de la Medicina Interna", a càrrec del Dr. Miquel Vilardell i Tarrés.
- 12:45 h. -14:00 h Visita a la Facultat de Medicina.
- 14:00 h. -16:00 h Dinar al Seminari.
- 16:00 h. -18:00 h Visita a la fàbrica de llonganisses.
- 18:00 h. -19:30 h Visita als Arxius i Biblioteca episcopals.
- 21:00 h Concert al temple Romà.

DISSABTE, 9 DE JUNY DEL 2018

- 10:00 h. -12:30 h visita a la Catedral i passejada al mercat.
- 13:00 h. -14:00 h Visita a l'exposició Casino de Vic.
- 14:00 h. -16:00 h Dinar al Casino de Vic.
- 16:00 h. -18:00 h Antics hospitals de Vic. Església dels Dolors.
- 21:00 h Sopar de cloenda al restaurant Cal U.

DIUMENGE , 10 DE JUNY DEL 2018

- 10:00 h. -12:00 h   Passejada per la Ciutat, Campanar de la Pietat i Obres Mestres al Museu Episcopal.
- 12:30 h. -13:30 h   Conferència de cloenda: "La Universitat i la Recerca biomèdica a Catalunya. Evolució històrica", a càrrec de Dr. Antoni Bayés de Luna.
- 13:30 h. -14:00 h   Acte de clausura del XXè Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana.
- 14:00h   Aperitiu de comiat, ofert per l'Excel·lentíssim Ajuntament de Vic.

EXPOSICIONS:

EXPOSICIÓ AL CASINO DE VIC (Inauguració dissabte 13:00 hores)

C/ Jacint Verdaguer, 5

LA SANITATA OSONA

En el marc del XX Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana l'exposició vol mostrar aspectes històrics rellevants de la sanitat a la comarca d'Osona, des de la labor assistencial dels hospitals, especialment durant les guerres i els episodis de difusió de malalties infeccioses, fins a la identificació de les principals nissagues de metges i les seves aportacions, passant pel reconeixement a la figura del metge de capçalera, i la tasca dels professionals del món de la sanitat en els camps de la infermeria, la farmàcia i la veterinària.

Comissariat: Santi Ponce, M. Ties Ramisa i M. Cinta Sadurní –
Universitat de Vic

1. METGES I MEDICINA A OSONA (1800-1980)

LA VACUNA, ELS MICROBIS I L' HIGIENISME

Durant el segle XIX la medicina havia realitzat ja alguns progressos: pestes havien desaparegut, la vacuna preventiva estava implantant i l'higienisme es va posar de moda; aquest corrent, arribat de França considerava la neteja del cos com un element clau i va impulsar el bany i la neteja, en desús des de la Pesta Negra del segle XIV.

A redós de l'higienisme dels banys públics van venir els banys termals que a partir de 1874 van provocar una autèntica febre de l'aigua calenta. En aquesta vila s'hi van construir en poc temps quatre balnearis - l'Ullastres, el Segalés, el Roqueta i el Codinaer que competiren per captar els usuaris.

En les darreres dècades del ~~segle~~ ^{segle} XIX també es consolidà la teoria microbiana, que seria decisiva pel futur. Considerava que les malalties infeccioses provenien dels microbis, els quals podien ser combatuts

tècniques desinfectants com la pasteurització, l'antisèpsia, l'asèpsia vacunes i sèrums.

EL TIFUS, EL CÒLERA I LES GUERRES

Els avenços mèdics del segle XIX eren encara molt insuficients per a l'ample ventall de malalties temibles que subsistien, com la verola, el la tuberculosi, el còlera, la sífilis i un grapat de mals dolents pels costava trobar el nom adequat.

El còlera va arribar a Osona des de Barcelona el 2 d'agost de 1854. a Vic va afectar a 678 veïns, dels quals en moriren 370. S'incubava parell de dies i provocava la mort per deshidratació en una setman va repetir el 1865 i el 1885. Per tota la comarca van proliferar les capelles votives dedicades a Sant Roc i a Sant Sebastià.

Les guerres ocasionaven morts directes i indirectes a causa de la desastació dels recursos i dels habitatges, bandolerisme, -fàmeren sovint les transmissores de les epidèmies. Durant la Guerra del Francès es una virulenta infecció de tifus el 1809 que fou transmesa pels soldats va estendre per tot Catalunya. A Vic van morir 547 persones i a Manlleu 360, entre tres i quatre vegades més del normal. Les guerres es van afectar molt la comarca d'Osona; en la tercera, l'ocupació anglesa a Vic costà 50 morts i cent ferits, i el pas de 6.500 soldats per l'hospital de Santa Creu.

METGES DE CAPÇALERA

Fins ben entrat el segle XX els metges van haver d'emprar més el per guarir els malalts que no pas la ciència. Antigament s'havien seguit la màgia i la religió; després de la intuïció, els coneixements empírics i l'habilitat personal. Havien de fer els diagnòstics a partir de la pròpia observació i sagacitat, gairebé sense instrumental, i si havien d'intervenir el malalt de vegades sobre la taula de la cuina, ja més podien confiar en la pròpia destresa.

D'altra banda, la gent havia de passar les malalties a casa. No hi prou hospitals, i els existents eren per als pobres. En conseqüència els metges havien d'acudir a casa dels pacients les vegades que feien de circulant pels difícils camins de muntanya. La pràctica de la medicina totalment privada.

Així van sorgir els metges de capçalera. Les famílies solien aconduir contractar un metge per un preu mòdic anual, i el conveni obligava el doctor a desplaçar-se al domicili si calia, i a atendre als malalts en qualsevol moment del dia o de la nit. Si la casa del pacient queia s'hi havia de quedar a dormir. Els professionals estaven sempre de i no tenien festes assegurades. El sistema dels metges de capçalera perdurà fins la dècada de 1950.

LA GUERRA CIVIL

En desfermar-se la guerra civil i la revolució el juliol de 1936, els metges i el sistema hospitalari van haver d'adaptar-se a les noves circumstàncies. Alguns facultatius van fugir a França, d'altres foren mobilitzats i els restants continuaren exercint la medicina. L'Hospital de la Santa Creu de Vic va perdre el caràcter religiós i fou adscrit a la conselleria de Sanitat, en mans dels anarquistes. Ramon Fàbregas i Llanes, simpatitzant esquerre, dirigí la institució durant la guerra amb bona part de l'equivalent mèdic anterior.

Les condicions materials de l'hospital de Vic es van anar deteriorant. Alguns metges joves foren reclutats, mancaven mitjans quirúrgics, anestèsics, faltaven antibiòtics i altres fàrmacs. L'entrada de milers de refugiats a la comarca incrementà la manca d'higiene i les malalties, la tuberculosi pulmonar, la grip, la diftèria, la sarampió i el tifus. En contrapartida, també s'incrementaren el nombre d'hospitals: entre els refugiats, l'hospital internacional, la delegació de la Creu Roja i la Clínica Comarcal de Vic (L'Aliança).

L'HOSPITAL INTERNACIONAL DE VIC

A finals de la Guerra Civil Espanyola arran de la situació del país i a partir de la primavera del 1938, les Brigades Internacionals es van dedicar a la creació d'una xarxa hospitalària de Serveis Sanitaris Internacionals a Catalunya.

Un d'aquests hospitals, va ser l'Hospital Militar de les Brigades Internacionals de Vic, també anomenat Clínica Militar de les Brigades Internacionals de Vic, Hospital Internacional de Vic o Hospital Amerià número 1, situat a l'antic col·legi de les Germanes Carmelites Vedruna conegut com Escorial, a l'actual carrer Santa Joaquina de Vedruna.

que van dirigir membres de les Brigades Internacionals de sanitats d'abril de 1938 fins al novembre del mateix any.

ELS ANTIBIÒTICS I EL S.O.E.

L'inici dels tractaments amb antibiòtics, a finals de la dècada de 19, provocar una autèntica revolució en la medicina. Al principi administrats a domicili per infermers i practicants cada quatre hores, nit. A la mateixa època, l'estreptomocina començà d'eradicar tuberculosi.

Ben aviat s'estengué el costum de tenir els fills en els centres hospitalaris no a casa; els metges es feien consultes especialment per als casos difícils alguns malalts eren derivats a Barcelona, i augmentava el nombre d'especialistes mèdics. És a dir, la medicina s'estava modernitzant paral·lel amb el creixement econòmic i el canvi de mentalitat.

El 1942 es va crear el Seguro Obligatorio de Enfermedad (S.O.E.), i a la comarca començà de notar-se una dècada després. El S.O.E. proporcionava cobertura sanitària als treballadors, i forniva algunes de doctors especialistes. Així, molts metges osonencs van començar a combinar la consulta particular amb el treball pel Seguro. Els metges titulars posseïen molta autoritat, fins i tot jurídica.

MEDICINA I ESTAT DE BENESTAR

A partir dels anys 1960 l'acumulació d'avenços mèdics, la millor formació dels professionals, l'augment del nombre d'especialistes, la introducció del treball en equip dels facultatius i la decidida entrada en escena de la sanitat pública, van impulsar el sector cap a una situació molt positiva, però també transformaren el paper dels metges. Va desaparèixer aquella relació humana que existia entre el doctor i el pacient, i la consulta del metge va patir certa despersonalització.

Des de mitjans de la dècada de 1970 es va iniciar l'ingrés de malalts al Seguretat Social a l'Hospital de la Santa Creu de Vic, que comportà la formació d'un equip de metges de guàrdia i un increment general personal. Aquest centre es configurà com un hospital modern amb una nova estructura de gerència i més serveis. El pas decisiu va ser la transformació del vell Hospital de la Santa Creu en centre sociosanitari, i la construcció a Vic d'un nou Hospital General d'abast comarcal.

L'Hospital de Manlleu va seguir un procés semblant de modernització a aquesta època, i en la dècada de 1980 acabà convertint-se també en cent sociosanitari.

2. LES NISSAGUES DE METGES A OSONA

Fins a la segona meitat del segle XX, l'exercici de la medicina va ser un afer particular, una empresa. La duresa de la feina seleccionava preferències determinats tipus humans motivats, resistents i lliurats a si mateixos. La compensació del metge era una remuneració suficient i un gran prestigi social. El doctor invertia a la seva empresa molt capítol coneixements, instrumental i algun local. Hi havia incentius per a la continuïtat de la professió. A Osona, en les darreres centúries, s'han desenvolupat algunes nissagues mèdiques.

ELS SALARICH

El primer d'aquesta estirp de metges fou Joaquim Salarich i Vercauteren (1816-1884), reconegut doctor vigatà i prolífic escriptor, la mare del qual era tieta de Mossèn Cò. El va seguir el fill Josep Salarich i Giménez (1848-1930), que exercí gairebé tota la tasca professional a l'hospital de Vic. La tercera generació fou la dels germans Joaquim i Miquel dels Salarich i Torrents; el primer va ser cirurgià, el segon còleg.

ELS BAYÉS

Va començar la nissaga amb Antoni Bayés i Fuster (1842-1909), metge i primer de Tona i després de Vic, que descobrí i tingué cura del brot de Ullastres de Tona. El va succeir Candi Bayés i Coch (1855), metge i cirurgià en cap de l'hospital de Vic amb consultori particular a Can Bayés. Va venir després Antoni Bayés i Vayreda (1879), pneumòleg i director mèdic de l'hospital de la Santa Creu com el pare. La quarta generació la representa el cardiòleg Antoni Bayés de Luna (Vic, 1936) amb un extens currículum en la seva branca, que començà l'activitat professional a Vic i la continuà a l'hospital de Sant Pau de Barcelona, així com a l'àmbit universitari; tres dels fills s'han dedicat també a la medicina.

ELS SERRA

L'origen d'aquesta nissaga rau en Ramon Serra i Vilagut (1879-1944), metge de medicina general, que visitava a la consulta particular l'hospital de Vic. La continuà el fill Constantí Serra i Bardolet (1913-1982), metge de medicina general especialitzat en cor i pulmó, que exerceix la medicina privada i va viure els inicis de la Seguretat Social. Cor Serra i Genís, especialista en cirurgia, investigador i professor, encapçalava la tercera generació, i el seu fill Guillem, la quarta.

ELS TERRICABRAS

S'inicià la nissaga amb Francesc Terricabras i Suandó, nascut a Vic el 1818 i llicenciat en medicina el 1834. El segon membre fou Andreu Terricabras i Forn (1841-1893), a qui succeí Josep Maria Terricabras i Cor (1879-1928), que des de Vic va tenir una intensa actuació en el terreny associatiu, cultural i polític; el seu germà Francesc, llicenciat en medicina el 1906, va certificar el valor medicinal de les aigües del balneari de Tona. La nissaga continuà amb els descendents Francesc Terricabras: el fill Joaquim Terricabras, metge de capçalera de Tona, nét Francesc Terricabras Felius, nascut el 1944, que seguí exercint de metge de capçalera d'aquesta vila i va ser nomenat el 20 de juliol de 1978 predilecte de Tona, a la qual ha estat vinculada la nissaga dels Terricabras durant més d'un segle.

ELS OLIVERAS

L'Hospital de Sant Jaume de Manlleu, en la seva ubicació actual, fou inaugurat el 12 de maig de 1913. A cura dels malalts s'hi posaren religioses pertanyents a les Germanes Carmelites de la Caritat, i metges hi passaven en principi els de la Vila, essent en torns trimestres per cadascun d'ells. Quan van morir en Salvador Serra i Boi Solà, ambdós metges de Manlleu, no es varen trobar substituïts i hagué de suportar sol el pes de l'Hospital en Joaquim Oliveras i Quintà, qui més tard ajudà un temps el seu fill Joaquim Oliveras Llagostera després l'altre fill en Joan Oliveras Llagostera, que des de la mort del pare restà com a únic responsable i ha fet possible que l'Hospital continués fins als nostres dies (des de 1934 fins 1978).

METGES D'OSONA

Són molts els metges que han exercit a Osona al llarg de la història de la medicina i cadascun d'ells en la seva especialitat ha contribuït en una menor mesura al benestar de la població i al desenvolupament de la ciència mèdica. La relació seria llarga i feixuga, però no ens podem deixar d'esmentar els doctors:

Alemany, Altés Pineda, Arimany Ridaura, Arumí Fargas, Badia Andreu, Balmas Montsech, Bassas Cuní, Bassas Compte, Bayés Coch, Bayés Fuster, Bayés Vayreda, Brugulat Borràs, Campà Portés, Canal Anfrès, Carbonell Oriol, Casals Ariet, Coll Dorca, Costa Frigola, De Mas Tejada, Dencàs Puigdollers, Duch Basil, Estrada Serdà, Font Castells, Font López, López, Maideu, Masferre Arquimbau, Micó, Montaña Morató, Navés Janer, Noguer Molins, Ordeix Cornet, Parcet Fàbregas, Pascual i Camps, Quer Falgueras, Ribot i Fontseré, Rierola i Isern, Sala i Sala, Salarich Giménez, Salarich Torrents, Salarich Verdaguer, Sanjaume i Ricart, Sureda Vilagut, Serra Vilella, Solà Català, Solé Capdevila, Terricabras Comella, Toll, Tolosa Isern, Vila i d'Abadal, Vilar de Fontcuberta, Vilardell, Vilardell.

3. ELS HOSPITALS

L'HOSPITAL DE LA SANTA CREU DE VIC

L'hospital de Vic es creà arran del testament de Ramon de Terrades de Vic i resident a Mallorca, que morí el 1348 a causa de la Pesta Negra. Com la majoria, era un hospital de pobres.

El va ser gestionat per l'ajuntament i els canonges de la ciutat. Un gran benefactor fou el canonge Pere Ramis al segle XVII, que vivia entre els malalts i va millorar les instal·lacions i el finançament. Durant el segle XVIII es va edificar el pati central, l'església i la casa de convalescència.

En el primer terç del segle XX, l'hospital va anar millorant lentament la seva gestió, les dependències i l'equipament mèdic. L'any 1920 s'hi va construir un quiròfan, amb quatre habitacions adjacents per al postoperatori, i va començar d'admetre pacients de pagament. El 1930 va ser transformat en hospital comarcal i havia d'atendre els malalts de 47 municipis. Durant la II República va passar a ser de gestió pública.

La modernització definitiva de l'hospital de Vic arribà a la dècada 1970 amb l'ingrés de malalts de la Seguretat Social i el concer l'Institut Català de la Salut. Es va incrementar la plantilla professionals de la salut i es crearen o es milloraren els serveis: cirurgia general, obstetrícia, pediatria, medicina interna i oncologia. En acabar la construcció del nou edifici de l'hospital general de Vic el 1987, el ve la Santa Creu es pogué convertir en centre sociosanitari.

L'HOSPITAL DE SANT JAUME DE MANLLEU

A diversos pobles d'Osona existien segles enrere locals hospitalars atendre els pobres i desvalguts del municipi. Hi ha constància d Santa Maria de Corcó, Sant Quirze de Besora, Torelló, Centelles, Taradell, Sant Hipòlit de Voltregà i Manlleu.

La primera referència escrita d'un Hospital a Manlleu data del 1 setembre de 1503; es tracta de l'inventari fet a la "Casa de l'Hospital". L'any 1881 té lloc la fundació de l'Hospital del carrer de Sant Domènec, al Baix Vila, precursor de l'Hospital actual, degut a la iniciativa Canonge Jaume Dachslj donà el nom de Sant Jaume. L'Hospital fou atès en un principi pels tres metges de la Vila i se'n cuidaren Germanes Carmelites que tenien el Convent enfront a l'altre cantó del carrer Bisbe Morgades.

El 12 de maig de 1913 a les 3 de la tarda, s'inaugura l'edifici a l'ubicació actual. Es tracta d'un edifici modernista de l'arquitecte Almeda. Donada la seva grandesa, però, era fred i no hi havia calefacció. A cura dels malalts hi havia quatre religioses pertanyents a les Germanes Carmelites de la Caritat, i com a més passaven en principi els de la Vila.

El 1948 es va fer la primera gran reforma, gràcies als donatius de manlleuencs i especialment al donatiu efectuat per da Argelès Roca. Es va dotar de laboratori, dipòsit de medicaments, aparell de RX i es modernitzà el quiròfan que ja existia durant la Guerra Civil. Una segona reforma es va fer el 1970 i s'acabà el 1977 amb la construcció de nous quiròfans.

Posteriorment, el maig de 1986, amb la reordenació hospitalària de Catalunya fou un dels tres primers hospitals en iniciar l'acti

sociosanitària, mantenint encara uns anys l'atenció d'urgències. El 2006 es va inaugurar el nou edifici de l'Hospital en el mateix terreny l'anterior, essent un edifici modern i ampli. El 2009 el Consell Hospitalari de Vic (CHV) n'assumeix la Gestió i finalment l'Hospital Sant Jaume passa a formar part del CHV, essent referent en l'atenció Intermediana.

LA CLÍNICA DE SANT JOSEP

Es va inaugurar a Vic al principi de la dècada de 1960 i era regentada per les germanes Josefines de la Caritat. Admetia pacients particulars i mútues, sobretot de la "Mútua de Sant Jordi". Va tenir cura de malalts aguts de tota la comarca fins ben entrada la dècada de 1970, moment que aquests van poder ser ingressats a l'hospital de la Santa Creu. La fundadora de les Josefines, la religiosa Caterina Coromina i Agustí s'havia dedicat a la cura de malalts des del 1864 en un pis del carrer de Vic amb altres germanes. Se les coneixia com les "noies de la perxa" perquè transportaven els medicaments en un recipient semblant a una tassa. Més endavant la congregació va deixar el carrer Nou i es traslladà al convent, al costat d'on ara hi ha la clínica.

La Clínica de Sant Josep continuà essent un centre de salut primària, millorant les instal·lacions i els serveis i incrementà l'equip de facultatius per tal de donar una atenció integral als pacients de nombroses mútues. Una de les seves activitats predominants és l'atenció a les persones amb discapacitat, a l'espai destinat a residència de gent gran. Les Germanes Josefines de la Caritat són les responsables d'oferir cures d'infermeria professionals i com diuen elles, "seguint el tarannà de la nostra fundadora".

LA CLÍNICA L'ALIANÇA

Va ser fundada l'any 1935 per un grup de metges particulars encapçalat pel cirurgià Joan Vilar i el radiòleg Ignasi Albó, amb el nom de Clínica Comarcalde Vic. Durant la guerra civil fou incautada pel comitè obert i passà a mans de la Mútua Cooperativa l'Aliança de Barcelona. Es convertí en el segon hospital de Vic.

Durant les quatre dècades següents, la Clínica l'Aliança va continuar oferint els serveis als seus associats i en general a tota la ciutat i comarca. Més endavant efectuà una considerable ampliació i

instal·lacions darrere l'edifici original i es convertí en la "Clínica de \ un centre sanitari privat obert a pacients particulars i a clients de mútues. Comptava amb una àrea d'hospitalització i una àrea quirúrgica, un d'urgències i consultes externes de gairebé totes les especialitats, les clàssiques a les més novedoses, com tractaments de làser oftalmològic, tractament de l'obesitat i preparació del part. La Clínica va ac integrar-se al Consorci Hospitalari de Vic el 2007, tot mantenir caràcter privat.

4. LA INFERMERIA

Dins l'àmbit de la salut, i juntament amb altres professionals sanitaris, la presència de les infermeres és una constant al llarg de la història. Els canvis socials i sanitaris i la irrupció de noves tecnologies han emmotllat les cures que aquestes professionals porten a terme, però no la seva essència, centrada en el benestar i l'acompanyament de les persones i les seves famílies, sigui quina sigui la situació que viuen. Aquestes reproduccions fotogràfiques que recullen històries, individuals i col·lectives, del passat a les comarques d'Osona i Ripollès, són un reconeixement a la professió d'infermera, a les seves protagonistes i a la tasca que han fet al llarg de la història.

L'OFICI DE LLEVADORA

El cas de Matilde Bruguera i Carós (Roda de Ter, 29 de juny de 1925) El germà de la Matilde va morir de meningitis quan tenia 2 anys i aquest fet va marca la seva vida ja que els seus pares la van empènyer a estudiar. Acabada la Guerra Civil va cursar estudis de batxillerat al Col·legi Pare Coll de Vic, perquè en paraules seves "el papa i la mama volien que fes de comadrona". Va estudiar per llevadora a l'Hospital Clínic de Barcelona i com que moltes de les seves companyes cursaven de forma simultània aquests estudis i els de practicant, Matilde va tenir l'autorització dels seus pares per a poder fer, i va obtenir aquests dos títols l'any 1946, amb 21 anys. L'any 1961 va complementar la seva formació amb l'especialitat d'Ajudant tècnic Sanitari d'Empresa i curiosament la convalidació del títol de practicant pel TAS data l'any 1971. Aquest

mateix any va començar a treballar de practicant a Roda de Ter. Fins que es va obrir el Consultori Municipal, na Matilde sempre va tenir el consultori a casa seva. El servei que oferia englobava les fàbriques tèxtils de Can Grau la Cooperativa i la Blava, a més de les colònies de Còdol, Malars i Salou. En aquella època la penicil·lina s'havia d'administrar cada 3 hores i el Sr. Serra, el metge del poble, li va dir: "Matilde, en bicicleta no ho aguantaràs. Per què no agafes una moto?". Aficionada de la bicicleta ja de jove, ara es passava a les motos: primer una Lambretta i després, una Vespa, i com que "aquesta s'enganxava a tot arreu" va substituir per una Guzzi, fins que va comparar el primer cotxe, un vint-i-cinc blanc "perquè la pols no s'hi veïés tant". A la nit avisaven el sereno, et venien a buscar i marxaves amb la bici, la moto, el cotxe, o a peu".

Na Matilde té moltes anècdotes vinculades amb l'atenció a les parteres, i encara recorda que "quan el nadó venia de cara, a vegades, li llepava els dits" i a vegades els nens li mullaven el cap al néixer. Després de treballar uns 40 anys entre practicant i llevadora, na Matilde, la llevadora, diu "durant aquests anys he viscut coses bones i no tan bones, però, l'ajudar a portar una nova vida al món és molt gratificant i quan veig alguna d'aquestes persones, dic a la família "aquest és meu!".

5. LA FARMÀCIA

La farmàcia és una ciència imprescindible en les teràpies mèdiques i els processos de tractament dels malalts. El desenvolupament dels medicaments al llarg dels darrers dos segles ha contribuït a la millora de la sanitat.

Al segle XIII, amb l'inici de consolidació de les ciutats es coneix el nom d'uns primers especiers i apotecaris. Sovint els remeis tenien fórmules secretes i fins de misteri. Podem trobar apotecaries importants. Des del segle XIV coneixem disposicions per prevenir prejudicis a la salut pública i control dels medicaments com les del rei Pere III (1351) i del Veguer de Barcelona (1445) establint que els apotecaris fossin persones sàvies i discretes i que els materials emprats per elaborar les medicines fossin de qualitat. Les Ordinacions eren pregonades a les

ciutats al so de trompetes: obligació de controlar les matèries primeres. Sols podien vendre medicaments els apotecaris amb botiga oberta. Per exercir professionalment calien 10 anys de pràctica en establiments de la ciutat o d'altres indrets.

L'any 1510 el rei eleva les ordinacions que eren municipals a generals de tots els regnes. Els anys 1511, 1535 i 1587 el Col·legi d'apotecaris de Barcelona publica tres edicions de la Concordia. L'editada l'any 1511 és la primera farmacopea tot el món feta per Farmacèutics en un intent de millorar la preparació de les medicines compostes. Consta que les seves recomanacions eren ateses pels apotecaris forans entre ells el d'Osona. A Vic tenim notícies de la confraria d'apotecaris l'any 1591 quan l'antiga confraria de Sant Cosme i Sant Damià, amb seu al convent del Carme es renova i obté el reconeixement reial de Felip II. Estava regida per Fra Tomàs Font i l'apotecari Jaume Morlans. Aplegava metges, cirurgians, apotecaris cerers i adroguers. Els procuradors s'elegien el dia de la festa dels Sants. A la Confraria, l'any 1626 hi trobem 1 metge, 7 apotecaris, 7 cirurgians, 4 cerers i 3 adroguers. Destaca el règim que es feien els exàmens dels professionals reconeguts. D'aquest període destaca el metge vigatà Bernat de Granollachs autor d'un "Lunari e reportori del temps" i l'apotecari i botànic Francesc Mí descobridor de plantes al qual dedica una d'elles, el "Vebas cummiconum".

Els governants de l'Edat Moderna tenien cura de la qualitat de les medicines. Per exemple, l'any 1702 Felip Va ordenar que aquestes tinguessin les propietats adequades i estiguéssim compostes segons les regles de l'art i facultat dels apotecaris. L'any 1780 la "Junta Superior Gubernativa de Farmacia" tenia cura de les funcions legals, docents i professionals dels col·legis.

L'any 1816 s'inicia l'ensenyament de Farmàcia al Reial i el 1842 es funda el Col·legi de Farmàcia de Sarrià. 1842. Tres anys més tard, la reina Isabel II decreta la fundació de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, la primera del regne. L'any 1857 es crea l'Il·lustre Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, i el 1898 es formen els col·legis de Farmacèutics provincials. L'any 1916 es decreta que la col·legiació és obligatòria per l'exercici professional.

Amb la nova societat de base industrial consolidada a finals del segle XIX, la farmàcia es transforma profundament: apareixen els canònics

envasats i es desenvolupa una notable indústria de laboratoris industrials. El nombre de farmàcies es multiplica, especialment a finals del segle XIX coincidint amb un procés de desregularització. (informació facilitada per Miquel Ylla Català Gens).

6. LA VETERINÀRIA

La veterinària vetlla per la salut dels animals i ha contribuït de forma decisiva a la sanitat humana. A Osona, trobem documentació relacionada amb la veterinària des de 1740 on apareixen professions com la de manescal, que tenia cura dels cavalls. Una disposició municipal de Vic de l'any 1804 prohibia als manescals: "a los Albeytanes sacarcaballerias en la calle". Amb tot, els estudis de veterinària no es regularitzen fins a les primeries del segle XIX. Precisament fou Segimon Malats, de Santa Eugènia de Berga, el primer director de l'Escola de Veterinària d'Espanya. A la comarca, el primer veterinari llicenciat que obtingué la plaça de Vic fou Antoni Puigdollers l'any 1859. Destaquen també les nissagues de veterinaris dels Vilarrasa (Joan Vilarrasa l'any 1865 fou nomenat veterinari de primera classe de la plaça de Vic), els Fatjó i els Molist.

De l'aportació de la veterinària cal destacar com a fetes històriques la lluita contra la ràbia, la triquinosi i la brucel·losi, tres malalties animals que es poden transmetre als humans. L'any 1878 l'ajuntament de Vic compra el primer trinoscopi, "microscopio de gran fuerza para la detección de trinchinellas". Així mateix, cal destacar la regularització i control dels sacrificis animals a través dels escorxadors i la cura en la manipulació de carns i derivats làctics. Al llarg del segle XIX es desenvolupa la reglamentació sobre el sacrifici i la venda de carn a la ciutat de Vic. L'any 1812, per exemple s'obliga "matar los cerdos para vender sus carnes al por menor, en el matadero de la Ciudad, sujetándolos a visura", i el 1817 apareix a les actes municipals del consistori la primera menció sobre l'existència del "muladar" encarregat d'enterrar els animals morts. I és que la picaresca de començar a utilitzar animals morts era una pràctica habitual que calia perseguir. També tenim notícia del primer escorxadore, situat al carrer Nou, l'any 1790, on hi treballava el pesador i el manescal. L'any 1861

s'acordava traslladar l'escorxador a la plaça de la Presó (actualment plaça de la Divina Pastora) i l'any 1901, al mateix indret, s'inaugurava un nou escorxador amb més capacitat i prestacions, un edifici de factura neoclàssica.

Finalment, cal destacar la labor dels veterinaris en el control i la cura dels animals domèstics o de companyia, una de les principals ocupacions de la veterinària contemporània. Per tal de controlar els casos de ràbia i també per tal de regularitzar la propietat dels gossos, l'any 1873 l'ajuntament de Vic disposava l'obligatorietat que "los perros lleven bozal y collar con el nombre de sudueños". I és que el contagi per aquesta malaltia va persistir fins ben entrat el segle XX. L'any 1938, per exemple, trobem la notificació d'un cas de contagi humà: "Examinat el cap d'un gos enviat per l'Ajuntament de Vich per haver mossegat a un home resulta un cas positiu de ràbia, per lo tant dita persona tindrà de ~~posar~~ immediatament en curació antiràbica".

(informació facilitada per Miquel Molist i Bach).

EXPOSICIÓ AL MUSEU EPISCOPAL

Plaça del Bisbe Oliba, 3

PROFESSIONALS DE LA SALUT AMB VOCACIÓ MUSEÍSTICA

Els professionals de la sanitat, en especial metges i farmacèutics, han demostrat al llarg de la història el seu compromís amb la cultura i amb el territori. Els trobem integrats en la societat civil a través d'entitats i institucions culturals de tota mena, generant literatura i coneixement com per exemple Martí Genís, Ramon Masferrer o Miquel Ylla-Català. Així mateix, els trobem liderant institucions culturals i artístiques que han vertebrat la nostra societat com per exemple el Círcol Literari de Vic, el Patronat d'Estudis Osonencs, Joventuts Musicals o el Cineclub Vic, entre moltes altres.

Referent al Museu Episcopal de Vic, cal destacar com a precursors de la seva inauguració el 1891 el farmacèutic Josep Giró i Torà (1813-1881) i els metges Joaquim Salarich i Verdagner (1836-1894) i Ramon Masferrer i Arquimbau (1858-1894), aquest darrer, també botànic.

Al llarg de més d'un segle, els professionals de la salut han participat activament en la direcció del Museu Episcopal de Vic com a membres de les juntes de govern de l'entitat:

Martí Genís i Aguilar (1847-1932), farmacèutic
Josep Salarich Jiménez (1849-1930), metge
Carles Forcada i Sors (1871-1945), farmacèutic
Josep M. Terribas i Comella (1879-1928), metge
Joaquim Vilaplana i Pujolar (1886-1946), farmacèutic
Josep Genís i Arumí (1892-1982), farmacèutic
Miquel S. Salarichi Torrents (1904-1996), metge
Josep Genís i Rius (1912-1984), farmacèutic
Miquel Ylla-Català i Genís (1953), farmacèutic
Antoni Bayés de Luna (1936), metge

NORMES PER A LA PUBLICACIÓ DE TREBALLS

Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència acceptarà, per a la seva publicació els treballs relacionats amb aquesta temàtica, redactats qualsevol llengua usual en el món científic del nostre medi. Es valorarà positivament l'originalitat de les aportacions.

Per a ser publicats la revista demanarà l'informe positiu d'un referee. Tindran preferència per a la seva publicació els treballs que reuneixin les següents condicions:

- El text s'ha de rebre amb doble suport: paper, correctament imprès, i digital per les vies més habituals: correu ordinari i e-mail. En cap cas s'accepten textos manuscrits.
- S'aconsella que l'extensió del text no sobrepassi les 15 pàgines de text de la revista (37.000 caràcters).
- Sempre que s'acompanyin taules, gràfiques o fotografies caldrà enviar-les en full apart, editades correctament i en suport informàtic en alta resolució.
- Les notes han d'anar correctament numerades, i preferentment totes al final de l'article, i no a peu de pàgina.
- La Bibliografia s'ha d'atendre a criteris de rigor. S'ha d'adaptar a les següents indicacions:
  - Per un mateix treball ha d'estar feta amb un criteri uniforme.
  - Ha de contenir indicacions suficients per a tot que un altre investigador pugui localitzar correctament el treball.
  - Tot i que les publicacions diferents segueixen criteris diferents, és preferible que s'adapti a les normes internacionals més acceptades en les revistes de medicina (normes de Vancouver).

En esquema:

- Per a la cita d'un article: 1. Autor (s): cognom, nom o inicial; 2. Títol exacte del treball; 3. Revista (es pot posar abreujada si és coneguda); 4. Any, volum, pàgines de principi i final de l'article.
- Per a la cita d'un llibre: 1. Autor (s); 2. Títol exacte; 3. Ciutat (editorial) any.

Una bibliografia considerada deficient pot ser la causa de no acceptació de l'article. Cal notar que és un dels punts dèbils en la valoració per refereee.

Es prega que els autors procedeixin a una revisió sistemàtica i acurada dels originals. Una correcció externa pot alentir molt la publicació d'un treball.

Cal que tots els treballs s'acompanyin d'un resum de màxim vuit línies (600 caràcters), tant en català com en castellà i d'un llistat de paraules clau, amb un màxim de cinc per article, també en català i castellà.

BASES DELS PREMIS

PREMI DE LA SOCIETAT CATALANA D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA “DOCTOR ANTONI CARDONER I PLANAS” (AUTOR NOVELL)

1. Es consideraran autors novells els que tinguin menys de 30 anys el dia d'atorgament del guardó.
2. Es concedirà a la millor comunicació original presentada en el curs d'un congrés d'Història de la Medicina Catalana, per la qual cosa tindrà caràcter bianual.
3. La comunicació a podrà estar signada per més de dos autors, ambdós novells.
4. El guardó consistirà en l'abonament de les despeses d'inscripció al congrés d'un sol congressista i el lliurament del diploma acreditatiu a un o dos autors, si és el cas.
5. El Jurat serà presidit pel president de la Societat Catalana d'Història de la Medicina i dos membres més de la Junta designats per ell abans del congrés. La seva decisió serà inapel·lable.
6. La concessió es farà pública en la sessió de cloenda del congrés en curs.
7. El treball premiat serà publicat a “Gimbernat. Revista catalana d'història de la medicina i de la ciència”, on s'hi farà constar de forma destacada la distinció aconseguida.

PREMI DE LA SOCIETAT CATALANA D'HISTÒRIA
DE LA MEDICINA
"DOCTOR LLUIS COMENGE I FERRER"

1. Es concedeix a la millor comunicació original presentada a cada congrés d'Història de la Medicina Catalana. Com aquests tindrà caràcter bianual.
2. En quedaran excloses les ponències i lliçons magistrals.
3. El guardó consistirà en la certificació del premi i el lliurament d'un diploma acreditatiu.
4. El jurat estarà constituït pel president de la Societat Catalana d'Història de la Medicina i pel president i secretari del congrés, que per la seva condició no podran optar al guardó. La decisió serà inapel·lable.
5. La concessió es farà pública en la sessió de cloenda del congrés en curs.
6. La publicació del treball guanyador es farà a "Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència", on s'hi farà constar de forma destacada la distinció aconseguida.

CRÈDITS I COL-LABORACIONS

Ajuntament de Vic

Universitat de Vic- Centre de Catalunya

Diputació de Barcelona

Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears

Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya

Col·legi Oficial de Farmacèutics de Barcelona

Col·legi Oficial de Veterinaris de Barcelona

Laboratoris Dr. Esteve, S.A.

Laboratoris Almirall

Fundació Uriach 1838

Institut d'Estudis Catalans

Consell Comarcal d'Osona

Fundació Hospital de la Santa Creu de Vic

Fundació d'Estudis Superiors de Ciències de la Salut (FESS)